

SPUK sætter
fokus på:

MAGT

• Et vilkår i det pædagogiske arbejde

Indhold

2 Leder

Leder af Wenche Svensson, seniorkonsulent i
SPUK

4 Tema: Magt

Magten i det praktiske pædagogiske døgnarbejde med
børn og unge

10 SPUK aktuelt

- Efteruddannelseskurserne i magtanvendelse
- Skriverier med de unge i centrum
- SPUK fortsætter samarbejdet med Servicestyrelsen
- Kommende uddannelsesforløb

16 Kontakt os

Vi skal tale mere sammen om MAGT

af Wenche Svensson,
Seniorkonsulent i
SPUK

Spuk har i foråret 2011, på vegne af Servicestyrelsen, afholdt 24 ud af i alt 34 todages efteruddannelseskurser i forbindelse med øget mulighed for magtanvendelse overfor børn og unge med ophold på åbne døgninstitutioner og opholdssteder.

Kurserne er afholdt over hele landet og deltagergruppen har været blandet på tværs af faggrupperne pædagoger, ledere, pædagogiske konsulenter samt medarbejdere fra tilsynet.

Fokus på kurserne har naturligvis været rettet mod de ændrede regler i bekendtgørelsen, men har i høj grad også sat fokus på den pædagogiske praksis omkring magtanvendelser, på forebyggelses-delen samt på deltagernes generelle forståelse af magtbegrebet.

Man kunne måske foranlediges til at tro, at der ret tidligt i forløbet tegnede sig et entydigt billede af de udfordringer, der melder sig i praksis omkring magtanvendelser. Men det har bestemt ikke været tilfældet. På hver eneste hold er nye dilemmaer kommet frem og blevet diskuteret, og der har til stadighed rejst sig nye spørgsmål om de udfordringer, som såvel tilsyn som praksis står i.

Efter forårets kursusrække er det vores klare indtryk, at hele spørgsmålet omkring magtanvendelser fylder meget i den pædagogiske hverdag, og viljen til at levere en etisk og høj faglig pædagogisk indsats på netop dette område spiller en væsentlig rolle for alle de ca. 450 kursister, der har deltaget indtil nu. Og det er jo en opløftende erfaring i en tid, hvor nyheder og aviser til tider fyldes med

overskrifter om grusomme historier, der omhandler omsorgssvigt og magtmisbrug.

Alligevel kan der være grund til at kigge nærmere på nogle af de udfordringer og dilemmaer, der er blevet bragt i fokus undervejs.

Vi hører ofte magtanvendelsesbegrebet brugt næsten synonymt med fysisk magtanvendelse Jfr. Bekendtgørelsens § 2.

Og det hænger jo meget godt sammen med en generel oplevelse af, at tilsynet rundt omkring i landet kun sjældent modtager indberetninger om magtanvendelser, der vedrører afstraffelse eller magtanvendelser om ydmygende, hånende eller nedværdigende behandling.

Vi hører ofte magtanvendelsesbegrebet brugt næsten synonymt med fysisk magtanvendelse

Spørgsmålet er så, om det er, fordi der stort set aldrig finder afstraffelser eller ydmygende, hånende eller nedværdigende behandling sted rundt om i landet institutioner eller opholdssteder?

Eller om det skyldes, at kulturen på stedet har udviklet sig i en retning, der gør, at man ikke længere tænker over, at der faktisk er tale om en magtanvendelse?

Eller skyldes det, at konkrete og enkeltstående situationer bliver løst af ledelsen som et personaleretligt spørgsmål og derfor blot ikke bliver indberettet som magtanvendelse?

The answer is blowing in the wind, hvilket jo er klart, da indberetninger kun sjældent fin-

der sted. Men denne type magtanvendelser forekommer nok noget hyppigere end den manglende indberetningsstrøm giver udtryk for. Flere kursister har hvert fald undervejs givet udtryk for, at de ikke havde set det som episoder, der skulle indberettes.

Ikke sjældent, når dette emne har været diskuteret på kurserne, har tilbagemeldingen været; "at der vist lige er noget vi skal hjem og kigge nærmere på".

Det er vores opfattelse, at man på alle institutioner og opholdssteder vedvarende må diskutere og sætte klare rammer for forståelsen af og grænsen for afstraffelse, og hvad man forstår ved ydmygende, hånende eller nedværdigende behandling. Ikke bare mellem ledelse og personale, men også mellem institution/opholdssted og tilsyn.

Vi mener, man bør have en velbeskrevet praksis, der kan tage hånd om situationen, hvis grænserne skrider i en fortravlet hverdag med en belastet målgruppe, således at både barnet, medarbejderen og institutionen kommer pædagogisk styrket ud af de situationer, der har været problematiske. Derudover må praksis være med til at bygge en kultur op på stedet, der gør, at man kan og tør diskutere disse situationer åbent internt i personalegruppen.

U *der generelt er et meget højt ønske om et tæt samarbejde*

Det er vores indtryk, at intensiteten i samarbejdet mellem tilsyn og institution/opholdssted svinger meget, uanset hvor i landet vi befinder os.

Det er samtidig vores opfattelse, at der generelt er et meget højt ønske om et tæt samarbejde, hvor sparring kan gå hånd i hånd med tilsynsdelen.

På kurserne i foråret blev det stort set nævnt hver gang, at der var stor tilfredshed med de blandede

hold, hvor såvel tilsyn som praksis kunne diskutere og få indsigt i hinandens faglighed og udfordringer. Så lad det hermed være en opfordring, at man rundt om i landet, i såvel praksis som i tilsynet, tager initiativ til et styrket samarbejde på tværs af disse faggrupper.

Kurserne har endvidere gjort det klart, at anbringelsessteder, der arbejder med børn og unge med vidtgående psykisk og fysiske handicap, har nogle særlige udfordringer omkring magtanvendelser.

Vi har mødt en række deltagere fra både praksis og tilsyn, der med den meget komplekse målgruppe, har svært ved at se, hvordan de skal få praksis til at hænge sammen med den gældende lovgivning. Deres brugere har ofte store intellektuelle og kognitive vanskeligheder ved at reflektere over og lære af de situationer, de bringer sig i. Konfliktniveauet og de metoder, der skal anvendes i forhold til denne målgruppe, adskille sig væsentligt fra det konfliktniveau og de metoder, der er anvendelige overfor børn og unge med en vis intellektuel kapacitet.

Der er derfor et åbenlyst ønske fra praksis og tilsyn om en justering af lovgivningen, der tager særlig højde for denne målgruppe, kædet sammen med et efteruddannelsesforløb om magtanvendelser, der er rettet specifikt mod denne målgruppe.

Sommeren er ved at være på retur, og vi er nu begyndt at se fremad mod efterårets sidste 10 kurser om magtanvendelse.

Mod nye spændende pædagogiske dilemmaer, udfordringer og diskussioner - Spændende fordi fokus på magten sætter alle vores pædagogiske handlinger til diskussion.

Godt efterår

Wenche Svensson

Magten i det praktiske pædagogiske døgnarbejde med børn og unge

Af chefkonsulent Peter Jensen, Socialt og Pædagogisk Udviklings- og Kursuscenter (SPUK)
Artiklen har tidligere været bragt i Gi Los nr. 2, 2010.

”Jeg er ikke enig i, at det er magt, det vi gør på vores afdeling”. Denne udtalelse kom fra en pædagogisk medarbejder i forbindelse med et seminar på en afdeling på en døgninstitution, der arbejder med psykosocialt belastede børn i alderen 8 – 14 år. Udtalelsen var afstedkommet af, at medarbejderen lige var blevet præsenteret for et oplæg omkring magten i den praktiske pædagogiske hverdag. Udtalelsen er efter vores overbevisning symptomatisk, idet magten kun sjældent bliver italesat som et særligt tema i det pædagogiske arbejde.

Undtagelsen herfra er, når magtens udtryk bliver fysisk. Netop denne form for brug af magt er til gengæld meget omdiskuteret, og diskussionerne er ofte præget af nogle meget overordnede og holdningsprægede udgangspunkter. Men den magt, der udspilles i relationerne mellem alle børn, unge og voksne på institutionerne, og som ikke udarter til fysiske magtanvendelser, er mindst lige så interessante at beskæftige sig med.

Magten har det lidt ligesom socialpædagogikken selv, hvor teorien ofte ser ud til at bevæge sig på gruppe- og samfundsniveau, mens den udøvende socialpædagog (alt overvejende) skal arbejde med individer(1). Det betyder, at der ikke teoretisk gives entydige svar på magtens anvendelse i det praktiske arbejde, lige så lidt som der traditionelt gives konkrete pædagogiske handlevejledninger i forhold til den pæda-

gogiske hverdag. Anvendt magt bygger på nogle ofte ikke særligt veldefinerede etiske fordringer, som ofte også har lokale særpræg.

Denne artikel stiller ikke spørgsmålstejn ved, om (mikro-)magten er til stede i den døgnpædagogiske virkelighed med børn og unge. Det er den. Først og fremmest er der delegeret magt fra anbringelsessystemet til institutionen/ pædagogen til at varetage omsorgen/ opdragelsen af barnet. Derudover er der tale om et klart asymmetrisk magtforhold, hvor pædagogens muligheder for at påvirke barnet

livsverden (i kraft af hendes alder, viden, uddannelse, status osv.) er langt større end det modsatte. Og magten

viser sig konstant i samværet mellem børn/unge og pædagoger som belønne- og give-lov-magt, som definitionsmagt (hvad der er rigtigt og forkert) og som straffe- og belønningsmagt (skælde ud/irettesætte/rose) – og på en lang række andre områder.

I samværet ligger opdragelsespotentialer, men heller ikke opdragelsesrummet er altså frigjort fra magt. Magten er allestedsnærværende. Men magten er potentiel produktiv. Magten er ikke fjenden, når magten udøves opbyggeligt, hvilket vil sige, at den:

- sigter mod dannelse
- er begrundet i personlige og forhand-

■ magten viser sig konstant i samværet mellem børn/unge og pædagoger .

- lelig relationer bygger på at være fælles om noget menings- og betydningsfuldt(2)

Det er det, denne artikel handler om. Altså hvordan magten kan udøves opbyggeligt, så den tjener de døgnanbragte børn og unges udvikling, og ikke mindst hvordan magten skal være en evig kilde til pædagogisk refleksion over egen praksis.

Vi har i artiklen valgt at fokusere på to begreber, hvor magten udspiller sig i den pædagogiske praksis:

1. begreberne struktur, relation, opdragelse og udvikling
2. begreberne ydre og indre styring, konsekvenspædagogik, konsekvent pædagogik

Struktur, relation, opdragelse og udvikling

Det meste faglitteratur indenfor det døgnpædagogiske område er enige om, at struktur(3) og relationer(4) er forudsætninger for de døgnanbragte børns og de unges udvikling(5). Relationsbegrebet har nok været noget mere fremherskende i faglitteraturen i de sidste mange år end strukturbegrebet. Ikke desto mindre er det ene efter vores mening ikke mere betydningsfuldt end det andet. Begge er lige betydningsfulde, og hvis det ene element mangler, vil det betyde, at barnet/den unge vil have vanskelige udviklingsvilkår. Begge elementer er forudsætning for udvikling. Og begge elementer rummer indbyggede konfliktzoner og dermed også magtdemonstrationer eller magtafklaringer.

For at forstå konflikterne er det vigtigt at forstå, hvilket belastninger børnene og de unge har været udsat for. Generelt (selvom det er meget vanskeligt at finde noget generelt på dette område) kan man sige, at langt størstedelen af de anbragte børn og unge har været udsat for om-

sorgssvigt. Og for en stor dels vedkommende har disse omsorgssvigt været i lang tid. Børnene og de unge er naturligvis præget af dette ved anbringelsen, ligesom de er præget af en hverdag, hvor meget lidt var forudsigeligt, og hvor verden var et (mere eller mindre) fundamentalt usikkert sted af være. Denne usikkerhed går lige fra usikkerhed omkring forældrenes reaktioner og generelle adfærd over til, om der er mad i køleskabet, og til om det er muligt at få lukket et øje om natten. Samtidig er der en stor variation i forhold til, hvornår i barnets liv, det har været udsat for omsorgssvigt. Denne brogede baggrund betyder som oftest, at børnene/de unge møder de voksne på døgninstitutionerne med skepsis og mangel på tillid.

En hovedopgave i anbringelsen er altså at give omsorg(6) til det omsorgssvigtede barn/unge. Omsorg er i forbindelse med indskrivningen at få etableret en døgnrytme (forudsigelighed i hverdagen) og starte på at formidle adfærdsnormer og kultur(7) på afdelingen. Det betyder, at samtidig med at der skabes en forudsigelighed i hverdagen (så barnet/den unge ved, hvad der skal ske i løbet af dagen), så socialiseres barnet/den unge også ind i de adfærdsnormer og den kultur, der er gældende for afdelingen.

Info

Den norske psykolog Pär Nygren opdeler omsorgen i tre niveauer:

Behovsomsorg: Dette niveau omfatter tilfredsstillelsen af grundlæggende fysiske behov som mad, tøj, søvn, ro og aktiviteter, men også social samhørighed, kærlighed og nysgerrighed i forhold til omverdenen.

Opdragelsesomsorg: Dette niveau omfatter støtte til socialisering og indlæring af gældende adfærdsnormer, kultur og regler. Det handler med andre ord om, at lære den enkelte at tilfredsstille socialt accepterede behov på en social accepteret måde således at han/hun kan opnå et meningsfuldt liv.

Udviklingsomsorg: Dette niveau omhandler støtte til at den enkelte kan udvikle sine personlige, unikke potentialer. Det omfatter bl.a. evnen til at fokusere på den unges ressourcer samt at stille passende udviklingsmål (fokus på nærmeste udviklingszone).

Børn og unge reagerer forskelligt på denne proces. For nogen sker der en slags skintilpasning, hvor de hurtigt tilpasser sig de nye omgivelser, men reagerer senere, mens der for andre kommer umiddelbare reaktioner i form af modvilje til at ville tilpasse sig. Uanset hvornår der kommer reaktioner, så vil der komme reaktioner, og disse reaktioner vil sætte strukturen, og dermed også magten til at definere strukturen, på prøve.

Det er klart, at barnet/den unge naturligvis (alt efter alder og modenhed) skal have indflydelse på dagens rytme og gøremål, men det er lige så klart, at der er rytmer, der ikke kan stilles spørgsmålstegn ved. Det er f.eks. om man skal stå op om morgenen og komme af sted i skole, eller om man skal i seng på et tidspunkt, så man dagen efter også kan passe skolen. Eller om man skal passe den fritidsaktivitet, som man tilmeldte sig i sidste uge. Disse temaer er forbavsende lidt beskrevet i faglitteraturen i forhold til, hvor meget de fylder i den pædagogiske hverdag(8), og i forhold til at det netop er sådanne temaer, der oftest med rette kan defineres som egentlige magtdemonstrationer, der er den direkte anledning til konflikter. Også konflikter der fører til fysiske magtanvendelser. Pointen er, at det, der ved starten af anbringelsen for barnet eller den unge, måske virkede som trygt, godt og sikkert, det bliver nu til en afprøvelse af, om pædagogerne nu også virkelig kan 'passe på mig' og kan 'rumme mig'. Det efterlader ofte det pædagogiske personale i et dilemma, hvor de på den ene side kan lave et omsorgssvigt ved ikke at få barnet/den unge op i skole (udviklingsomsorg), og på den anden side skal ud i en 'håndført pædagogisk situation', der i en rigid tolkning af magtanvendelsesbekendtgørelsen kan tolkes om en 'ulovlig magtanvendelse'. Omsorg og magt bliver således i praksis tæt forbundne eller måske endda to sider af samme sag.

Mange af de pædagogiske medarbejdere, vi arbejder sammen med, har oplevet situationer som den beskrevne, også i forhold til alle mulige andre dagligdags situationer. Et gennemgående træk ved situationerne er, at de tilfælde, hvor situationerne kommer rigtigt langt i forhold til magtdemonstrationer, er, hvor den involverede medarbejder ikke har tildraget sig en betydning i barnets/den unges liv, hvor barnet/den unge ikke har en betydningsfuld relation til nogen voksne, eller hvor barnet/den unge har tillært sig en 'overlevelsesstrategi', der går på at gå til angreb, når barnet/den unge møder modstand. Dette bringer os tilbage til opdragelsen. Man kan ikke opdrage uden, at der er magt involveret – det vil sige uden, at man selv er skråsikker på, hvad der er rigtigt eller forkert. Og man kan ikke opdrage uden gensidig tillid. Eller med Erling Lars Dales ord '*en hovedbetingelse for opdragelse er, at man ved, hvad der er rigtigt og forkert – at man er overbevist om, hvad og hvordan man skal og ikke skal gøre 'det og det'. Opdragelsens myndighed kommer til udtryk gennem, at man er viljefast. Myndighed forudsætter tillid. Følelsen af egen myndighed er et psy-*

U *Opdragelse bygger på tillid - tillid til sig selv og den anden*

kisk grundlag for den magt som er nødvendig i opdragelsen (...) Dersom vi ikke tror på fornuften i det, vi gør som opdragere, kommunikerer vi uvilkårligt denne usikkerhed til børnene eller eleverne'.(9)

Opdragelse er altså ikke en magtbastion, selvom der er magt involveret. Opdragelse bygger på tillid – tillid til sig selv og den anden, fordi målet for opdragelsen jo netop er formidling af de normer og værdier, som er gældende for samfundet udenfor døgninstitutionen. Man kan sige, at målet for opdragelsen er, at barnet/den

unge på et tidspunkt skal kunne indgå som et medlem af samfundet på lige fod med alle andre. Det betyder naturligvis ikke, at han skal blive en velintegreret 'mønsterborger' – men han skal via sin opdragelse have muligheden for at træffe dette valg. Magten i opdragelsen tager sigte på dannelsen, men ikke på den måde dannelsen skal anvendes – det er et individuelt valg.

Men hvordan så give udviklings- og opdragelsesomsorgen indhold i den pædagogiske hverdag? Eller rettere – hvad skal vi gøre, når Svend på trods af aftaler ikke gider stå op og gå i skole, og dermed heller ikke får den omsorg (udviklingsomsorg), som vi ved, han har brug for? Disse spørgsmål rører ved nogle helt centrale temaer i pædagogikken. Nemlig hvad konsekvenserne skal være, når børnene/de unge ikke er 'efterrettelige', fordi det jo er udelukket, at Svend bare får lov til at blive liggende, så vi – ved ikke at få ham op – faktisk omsorgssviger ham.

Ydre og indre styring, konsekvenspædagogik' og konsekvent pædagogik

Ydre og indre styring er centrale begreber i forhold til udviklings- og opdragelsesomsorg. Når vi f.eks. siger til Svend, at han skal op om morgenen, og at vi vil sørge for, at han kommer op, fordi han skal i skole, så kan man sige, at vi støtter ham i at komme op. Man kan også sige, at vi sætter en indiskutabel ydre ramme(10), som skal overholdes, og det sørge vi for, at den bliver. Fordi vi med vores viden og erfaring ved, at Svend ikke vil få muligheden for på længere sigt at foretage valget, hvordan han vil bruge sin dannelse, hvis han får lov til at blive liggende i sengen, og ikke går i skole. Og fordi vi ved, at Svend intet udviklingsmæssigt får ud af at blive liggende. Derfor skal han op. Men hvilke (magtfulde) konsekvenser kan vi benytte os af, når han ikke står op?

Konsekvenspædagogik bruges på mange forskellige måder. Konsekvens kan blandt andet forstås som en 'straf', som barnet/den unge tildeles, fordi han eller hun har begået en forkert handling. Her er det den voksne (pædagogen), der idømmer 'straffen': "Hvis du maler stakittet over med graffiti, må du selv vaske det af igen". Konsekvens kan også være en 'straf', der er valgt af den unge selv. Her giver den voksne en række valgmuligheder til den unge, og den unge vælger så selv, hvad konsekvensen af hans/hendes handlinger skal være, f.eks.: "Hvad synes du, konsekvensen af din handling skal være? Skal det være, at du fejer gulvet i opholdsstuen

konsekvens kan også være mere voksenstøtte.

hver eftermiddag i en uge, eller at du ikke må bruge PC'en i en uge?" Konsekvens kan også være udelukkelse fra den sociale

sammenhæng, f.eks.: "Når du ikke kan lade være med at drille, når vi andre ser fjernsyn, må du gå ind på værelset."(11). Resultatet af straffen er det samme – barnet eller den unge skal gøre noget, for ham ubehageligt, for at sone sin brøde.

Men konsekvens kan også være mere voksenstøtte. Konsekvensen af den unges handling kan for eksempel være, at de voksne, der omgiver den unge, går tættere på den unge. Det betyder, at den voksne vedkender sig, at han troede, at barnet/den unge selv var i stand til at styre at kunne komme i seng om aftenen og dermed også med vækning kunne komme op om morgenen. Det har nu vist sig ikke at være tilfældet, hvorfor den voksne fremover vil sidde på sengekanten, indtil barnet/den unge sover.

Der findes altså flere former for konsekvenser, hvor de førstnævnte er at betragte som en individuel straf, hvor man håber, at barnet tager ved lære af sin straf, eller at straffen virker tilstrækkeligt afskrækkende til, at han/hun kan finde på at gøre de igen. I den sidstnævnte situation anvendes magten fundamentalt anderle-

des, idet den voksne (pædagogen) erkender at have taget fejl, og derfor må prøve at lære barnet/den unge det igen og evt. på en anden måde. Og det gør den voksne ved at være sammen med barnet/den unge – ikke ved straffeaktioner eller isolation.

De fleste af de børn og unge, der anbringes udenfor hjemmet, vil som følge af deres opvækstvilkår oftest være sat bagud i forhold til en lang række af de områder, som de skal lære i løbet af deres barn- og ungdom. Alene derfor virker den konsekvent vok- senstøttede indsats som et langt bedre bud på, hvordan barnet/den unge kan lære samfundets adfærdsregler, normer og værdier at kende, frem for de mere sanktionsprægede magtdemonstrationer, hvor man så håber, at barnet selv finder ud af, hvordan han/hun skal handle fremover. Det betyder, at man som pædagog, afdeling eller institution i stedet for konsekvenspædagogiske rygmarsvreaktioner, hver gang skal overveje, hvordan man bedst muligt støtter barnet/den unge til at lære det, han/hun ikke kan. Og hvordan man gennem konkrete handlinger sammen med barnet/den unge kan opbygge den fornødne tillid/relation, der er forudsætningen for opdragelsesarbejdet. Det er en helt anderledes krævende – men langt mere inspirerende – opgave.

For håndteringen af den liggende Svend, betyder det, at når Svend skal lære at stå op om morgenen, så må man selvfølgelig – når han er kommet ud af sengen - finde ud af, hvorfor han ikke ville op. Var det fordi han ikke havde fået lavet lektier? Var det fordi han var uvenner med nogen i skolen? Var det fordi læreren skældte ud i går? 'Var det fordi han var for længe oppe i går eller? Uanset grunden skal han hjælpes til at stå op – både fordi det er vigtigt at formidle, at

'man' skal passe sine pligter, men også for at vise ham, at skolegang ikke er ligegyldigt, men faktisk er vigtigt, og at man som voksen er mere end villig til at gøre det til noget betydnings- og meningsfuldt, man kan være fælles om. I den konkrete situation skal han imidlertid bare op, og det skal – under skyldig hensyntagen til magtanvendelsesbekendtgørelsen – gøres med alle til rådighed stående midler. Og det er magtudøvelse, men opdragelsesarbejde er som bekendt ikke magtfrit. Til gengæld kan en veludført anvendelse af magt oftest virke tillidsopbyggende, fordi det indirekte signalerer, at man som voksen/pædagog også er villig til at tage det ubehagelig med i opdragelsesarbejdet – det sender signalet 'så meget betyder du for mig, at jeg rent faktisk gider tage konflikten med dig'.

Når magten er et vilkår

Magten er en integreret del af opdragelsen. Og magten er en integreret del, når vi skal støtte unge i deres udvikling. Og viljen til magten skal vi have, når vi går ind i dette arbejde. Men samtidig med at magten er produktiv og absolut nødvendig, har den også en skyggeside. En skyggeside som i sin værste udgave fører til overgreb på de udsatte børn og unge, som vi skulle støtte. Derfor er det også nødvendigt, at der hele tiden stilles spørgsmålstejn ved, hvordan magten håndteres i det pædagogiske døgnarbejde, og om anvendelsen af magten i dagligdagen kan begrundes i det udviklings- og opdragelsesarbejde, der arbejdes på i forhold til det enkelte barn/den enkelte ung. Bl.a. for at sikre børnene og de unge mod overgreb er der etableret tilsyn med døgnforanstaltninger, men hyppigheden af tilsynsbesøg er de fleste steder langt fra tilstrækkeligt til, at der kan følges med i, hvad der sker i hverdagen. Derfor er det først og fremmest internt på institutionen, at man

U Derfor er det også nødvendigt, at der hele tiden stilles spørgsmålstejn ved, hvordan magten håndteres i det pædagogiske døgnarbejde

må være på vagt overfor, om magten bliver brugt produktivt. Det er naturligvis først og fremmest en ledelsesopgave, men det er også en opgave, der stiller krav til den enkelte medarbejder. Det vil i de konkrete situationer oftest være kollegaen, der ser situationen, og det vil derfor også være denne kollegas ansvar at bringe en – efter hendes opfattelse - problematisk anvendelse af magt til diskussion i gruppen.

Et sådant ansvar retter en ledelsesmæssig opmærksomhed på sikring af åbenhed(12) internt i personalegruppen(-erne) og mod etikken(13) i de pædagogiske handlinger. Det er oplagt, at disse to temaer bør fylde meget på personale-møder, hvor magttemaer fra den dagligdags praksis må reflekteres og dermed indgå i de kollektive læreprocesser om etikken i arbejdet.

Afslutningsvis er det vel på sin plads igen at konstatere, at magten er til stede, og har været i døgnforanstaltningerne siden de første så dagens lys for mange, mange år siden. Magten har fået et andet udtryk i dagens døgnforanstaltninger, men emnet er stadig lige aktuelt. Magten og det pædagogiske personales vilje til at ville bruge magten produktivt er afgørende for, at de døgnanbragte børn og unge tilgodeses i forhold til opdragelsesomsorgen og udviklingsomsorgen. Men der er stadig god plads til forbedring i forhold til, hvordan magten håndteres og reflekteres. Og måske skal det ved næste ansættelsessamtale overvejes, om ikke samtalen skal indeholde et tema om magt, håndtering af magt og lyst til magt.

Referencer mm.:

1. Storø, Jan: Sosialpædagogisk praksis— Det handler om hvad du gør. Universitetsforlaget 2008, s. 39
2. Dreier, Nicolas Huyot: Pomfritter rigtigt håndteret i Vera, december 2008, s. 20.
3. 'Struktur' defineres som interne og eksterne rammer, hverdagens og årets rytmer, adfærdsnormer og kultur.

4. 'Relation' defineres som en forbindelse mellem to mennesker (pædagog og barn/ung), der har opnået en varighed, en relationsintern tillid og hvor den voksne har tiltaget sig en betydning i barnets liv, der gør den betydningsfuld for begge parter ude af 'tid og rum'. For en uddybende definition se Pedersen, Knud Erik: Drop afmagten—skab kontakten til usædvanlige unge, Socialministeriet 1999, s. 92.

5. Se f.eks. Storø, Jan: Sosialpædagogisk praksis— Det handler om hvad du gør. Universitetsforlaget 2008, s. 107 ff, Lihme, Benny: Der så fucking træls—Solhaven og de unge. Forlaget Børn & Unge, 1999. Kildedal, Karing & Kildedal Nielsen, Dorthe: Pædagogik fra Farsø—Arbejdet med udstødte unge kræver læssevis af omsorg. 2008

6. Vi arbejder her med en 3 deling af omsorgen (Behovsomsorg, Opdragelsesomsorg og Udviklingsomsorg) jf. Nygren, Pär: Udvikling og kvalitet i psykosocialt arbejde. Dansk Psykologisk Forlag, 1999.

7. Kultur defineres her som: *"Et mønster af fælles grundlæggende antagelser, som gruppen lærte sig, mens den løste sine problemer med eksternt tilpasning og intern integration, og som har fungeret godt nok til at blive betragtet som gyldige og derfor læres videre til nye gruppe-medlemmer, som den korrekte måde at opfatte tænke og føle på i relation til disse problemer"* Schein, Edgar: Organisationskultur og ledelse. Valmuen, 1994.

8. Se også Lihme, Benny: Der så fucking træls—Solhaven og de unge. Forlaget Børn & Unge, 1999.

9. Ibid. s. 19-20

10. Målet for den ydre ramme eller ydre styring er, at den, når den er gentaget tilstrækkeligt mange gange, bliver til en internaliseret del af barnet/den unge. Selve det at stå op om morgenen bliver til noget, man 'bare gør'. Det går fra at være ydre styret til at være indre styret.

11. Kildedal, Karin & Kildedal Nielsen, Dorthe: Pædagogik fra Farsø—Arbejdet med udstødte unge kræver læssevis af omsorg. 2008.

12. Åbenhed er til stede i grupper/teams, der i udvikling er kommet til et punkt, hvor man internt i gruppen har så meget tillid til sig selv og hinanden, at man åbent kan rejse kritiske spørgsmål til hinandens praksis.

13. Etik defineres som det man (enkeltpersoner eller en gruppe af personer) anser for sømmeligt og rigtigt vedrørende menneskelig handlen.

Efteruddannelseskurserne i magtanvendelse

24 efteruddannelseskurser i magtanvendelse er afholdt

I løbet af det første halve år af 2011 har SPUK afholdt i alt 24 efteruddannelseskurser i magtanvendelse for Servicestyrelsen. I løbet af disse 24 kurser er rundt regnet 450 pædagogiske medarbejdere samt tilsynsførende blevet præsenteret for den gældende lovgivning, samt pædagogiske, ledelsesmæssige og tilsynsmæssige overvejelser, man må gøre sig i forbindelse med magtanvendelser overfor anbragte børn og unge.

Her er, hvad nogle af deltagerne siger om kurset:

"Det var et rigtig godt kursus, hvor der var en god vekselvirkning mellem oplæg og dialog. Dét, at vi både var tilsyn og pædagoger på samme kursus, gav mulighed for erfaringsudveksling, dialog samt et indblik i hinandens virkeligheder og praksisser.

Generelt synes jeg, det er en god ide, at sætte fagfolk til at holde oplæg om det, de er specialister i. Af den grund synes jeg, at det fungerede godt, at det var en jurist, der gennemgik lovstoffet, mens det var en pædagog med praksiserfaring, der gennemgik de mere pædagogiske aspekter."

**Peter Vig, Forstander
ved Høng Erhvervsskole**

**Trine Dorow, Specialkonsulent ved Børne- og
Skolesekretariatet, Bornholms Kommune**

"Jeg blev glædeligt overrasket. Når man har været på kursus, tænker man nogle gange: Kunne jeg ikke bare have læst mig til det her? Sådan var det ikke på dette kursus. Det var dygtige oplægsholdere og relevant temaer.

Kurset har givet inspiration, og jeg vil bl.a. bruge Servicestyrelsens hjemmeside til at arbejde med temaet med mine medarbejdere.

"Jeg var meget begejstret for dette kursus. Hvor finder du ellers den viden? I forhold til lovgivningen bliver det ofte tolkninger. Derfor var det rart at få at vide fra en jurist, hvad loven siger. Det var meget firkantet, men det var der behov for.

Kurset har desuden givet os pædagogiske redskaber til i hverdagen at være endnu mere fokuserede på at forebygge magtanvendelser, end vi allerede var. Med en fast struktur og formålet med anbringelsen for øje, skabes mere forudsigelighed for den unge, og derved bliver det lettere at samarbejde med og inddrage den unge."

**Trille Nikolajsen, Forstander
ved Team Ravnng**

Servicestyrelsens hjemmeside om magt & omsorg

I forbindelse med afholdelsen af magtanvendelseskurserne har Servicestyrelsen lanceret en hjemmeside, der netop sætter fokus på omsorg og magt i forbindelse med anbragte børn og unge.

Hjemmesiden henvender sig både til det pædagogiske personale samt tilsynsførende og har til hensigt at besvare centrale spørgsmål om magtanvendelse i den pædagogiske hverdag set i relation til den gældende lovgivning.

På hjemmesiden findes 10 dilemmafilm, som kan bruges som inspiration til en dialog om magt på institutionerne. Filmene lægger på forskellig vis op til refleksion og dialog omkring magt og magtanvendelse i forskellige situationer. Derudover gives udvalgte eksperter svar på, hvordan de forskellige handlemuligheder kan begrundes fagligt samt juridisk.

Hjemmesiden henvender sig bredt til al personale, der ønsker at blive klogere på magt set i relation til lovgivning og praksis. Hjemmesiden henvender sig derfor også til dig, der ikke har været på Servicestyrelsens magtanvendelseskursus.

Du finder hjemmesiden [her](#).

Kurserne 'Efteruddannelse i magtanvendelse over børn og unge' fortsætter i efteråret

Nåede du, dine kolleger eller samarbejdspartnere ikke at komme på kurset 'Efteruddannelse i magtanvendelse overfor børn og unge' i foråret? Du/I kan nå det endnu. SPUK fortsætter i efteråret 2011 samarbejdet med Servicestyrelsen og udbyder atter kurserne 'Efteruddannelse i magtanvendelse overfor børn og unge'.

Kurset vil i lighed med de udbudte kurser i foråret præsentere den gældende lovgivning på området, lægge vægt på den pædagogiske og ledelsesmæssige praksis samt tilsynets rolle før, under og efter en evt. magtanvendelse.

Læs mere og tilmeld dig kurset på:
<http://cok.dk/efteruddannelse-i-magtanvendelse-overfor-anbragte-børn-og-unge>

Info

SPUK kan rekvireres til at holde oplæg om magt og omsorg. Oplæget kan være af en varighed på enten en halv eller en hel dag og kan tilpasses de behov og ønsker, I måtte have.
For nærmere info: Spuk@spuk.dk

Skriverier med de unge i centrum

SPUK har i løbet af foråret og sommeren haft travlt med to forskellige bogprojekter, der har det til fælles, at de sætter spot på det socialpædagogiske arbejde set fra *de unges perspektiv*.

Fortællingen om Nadim og opholdsstedet Skjoldborghus

Den ene bog omhandler Nadim, en ung mand med anden etnisk baggrund end dansk, der har været anbragt på døgninstitutionen Skjoldborghus i Nordjylland, siden han var 14 år (læs mere om institutionen [her](#)). Han har på grund af knap fire års målrettet og specialiseret pædagogisk indsats lagt sin kriminelle fortid bag sig. Denne bog fortæller historien om Nadim og pædagogikken på Skjoldborghus.

Gennem fortællinger fra Nadim selv, hans familie samt de medarbejdere, der har haft – og stadig har – en central plads i Nadims liv, skildres udfordringer, succeser, udviklingsarbejdet og vigtigst af alt opbygges af relationer. Bogens første del levende og lettilgængeligt viser eksempler på multifleksible pædagogiske metoder, der er virkningsfulde i arbejdet med de allermest udsatte og udadreagerende unge i vores samfund. Samtidig vil bogen give eksempler på uortodokse pædagogiske medarbejdere med meget forskellige og utraditionelle baggrunde. Bogen vil i sin anden del sammenfatte, begrebsliggøre og systematisere pædagogiske metoder og medarbejderkompetencer.

Bogen forventes udgivet september 2011.

Tidligere anbragte unges positive fortællinger om efterværn

Den anden bog omhandler tidligere anbragte unges erfaringer med efterværn og udarbejdes for Servicestyrelsen. Formålet med dette bogprojekt er at formidle positive fortællinger om, hvad der virker i efterværnsindsatser set fra de tidligere anbragte unges perspektiv. Bogen har til hensigt at belyse nogle af de udfordringer, som tidligere anbragte unge møder i overgangen fra anbringelse til en selvstændig voksentilværelse samt deres positive erfaringer med, hvad det var i deres efterværnsforløb, som hjalp dem med at overkomme disse udfordringer. De unges erfaringer frembringes bl.a. gennem gengivelsen af udvalgte livshistorier, der på forskellig vis kan være med til at belyse særligt aktuelle eller betydningsfulde temaer i overgangen fra døgnanbringelse til en selvstændig voksentilværelse. De unges erfaringer gøres hermed til et vigtigt redskab til at forstå, dels hvor vigtig en veltilrettelagt efterværnsindsats kan være for den enkelte unge, dels hvad en sådan indsats bør indeholde set fra de unges point of view.

Bogen retter sig mod kommunale sagsbehandlere og ansatte på anbringelsessteder samt anbragte unge, der står for at skulle udskrives fra en anbringelse.

Bogen udgives i december 2011.

Info

Læs mere om de to bogprojekter i SPUK-nyhedsbrevet, der udkommer i slutningen af året.

SPUK fortsætter samarbejdet med Servicestyrelsen

Systematik i sagsbehandlingen

Servicestyrelsen udbyder i samarbejde med SPUK et kursus om *Systematik i sagsbehandlingen*. Kurset retter sig både mod nye og mere erfarne sagsbehandlere og vil introducere deltagerne til metoder som Signs of safety, ICS – metoden, SMART-metoden, netværksmødeledelse mv. Alle er de centrale metoder og gennemprøvede værktøjer, der tager højde for de udfordringer, man møder i den systematiske sagsbehandling. Samtidig giver kurset den enkelte sagsbehandler nye værktøjer til en inddragende og ressourceorienteret sagsbehandling. Kurset tager udgangspunkt i praksis og giver endvidere deltagerne mulighed for at diskutere og udveksle erfaringer fra deres praksis.

Læs mere og tilmeld dig kurset [her](#).

Styrkelse af efterværnindsatsen

Servicestyrelsen udbyder i samarbejde med SPUK et kursus om *Styrkelsen af efterværnindsatsen*. Formålet med kurset er, at sætte sagsbehandlere, kontaktpersoner, anbringelsessteder og andre centrale aktører på området i stand til at håndtere den nye lovgivning og generelt understøtte den unges overgang til voksentilværelsen. Derudover er formålet med kurset at inspirere kursisterne til lokalt at afprøve nogle af de metoder, der præsenteres.

Læs mere og tilmeld dig kurset [her](#).

Identifikation af kriminalitetstruede børn og unge

I samarbejde med Oxford Research vil SPUK på vegne af Servicestyrelsen yde konsulentstøtte til projektet: 'Tidlig identifikation'.

Formålet med dette projekt er blandt andet:

- At udvikle et identifikationsredskab, der kan identificere børn og unge, der har væsentlige/mange risikofaktorer, der øger risikoen for kriminel adfærd. På baggrund af en vurdering af risiko- og beskyttelsesfaktorer skal redskabet desuden være en hjælp til at fastsætte en støttende og kriminalpræventiv indsats overfor disse børn og unge.
- At udarbejde et katalog over handlemuligheder og indsatser overfor kriminalitetstruede børn og unge.

Identifikationsredskabet vil blive afprøvet i udvalgte projektkommuner, og det er i denne afprøvningsfase, at SPUK og Oxford Research vil yde en praksisnær og procesorienteret konsulentstøtte. Ligeledes vil SPUK i samarbejde med Oxford Research udarbejde kataloget over handlemuligheder og indsatser.

Læs mere om projekt 'Tidlig identifikation' [her](#)

Kommende uddannelsesforløb

Kompetenceudviklingsforløb for Klubberne i Albertslund

I løbet af efteråret opstarter SPUK et kompetenceudviklingsforløb for alle ledere og medarbejdere på klubområdet i Albertslund. Gennem et 10-måneders forløb vil disse medarbejdere arbejde med temaer som: Systematisk hverdagspædagogik, kontaktskabelse og relationsarbejde, sprog og adfærd, konflikthåndtering, kontaktrebus - at forstå den unges signaler, personlig involvering og grænser, unge med ondt i livet, aktiv lytning og anerkendende dialog, det moderne børne- og ungdomsliv, omsorgssvigtede børn og unge, den svære samtale, charmerende autoritet og uimodståelig involvering, aktiviteter og fælles tredje og mundtlig formidling.

Medarbejderne har selv været med til at udvælge disse temaer, og forløbet er tilrettelagt således, at medarbejderne introduceres for de forskellige temaer på udvalgte kursusdage og efterfølgende arbejder med disse temaer i praksis.

Læs mere om Klubberne i Albertslund [her](#).

Ny Start—nyt forløb

SPUK påbegyndte i foråret et uddannelsesforløb for nye klub-, gade- og familiemedarbejdere fra Ny Start i Tingbjerg, Gadelandet/Husumgård, Mjølnerparken og Blågården samt gadeplansmedarbejdere fra Bispebjerg. Forløbet er arrangeret af Socialforvaltningen i Københavns Kommune. Uddannelsen har til formål at øge den samlede faglige viden blandt gade- og familiemedarbejderne samt at opkvalificere og kvalitetssikre gadeplansarbejdet i Ny Start.

Om Ny Start

Ny Start er en helhedsorienteret gadeplansindsats under København Kommune, der har til formål:

- At bringe marginaliserede/kriminelle unge mellem 15-25 år, der skaber uro i de udvalgte boligområder, i trivsel og udvikling.
- At øge trygheden blandt beboere og naboer i de udvalgte boligområder.

De udvalgte boligområder er Gadelandet/Husumgård, Tingbjerg, Blågården og Mjølnerparken.

Temaerne på dette uddannelsesforløb vil bl.a. være: kontakt- og relationsarbejde, motivationsarbejde, lokalt samarbejde, arbejde med systematiske mål og metoder, familiesamarbejde, arbejde med unge og deres familier i et lokalområde, konflikthåndtering, narrative metoder, brobygning til f.eks. arbejde og uddannelse, igangsætning og styring af aktiviteter, formidling af gadeplansindsatsen.

SPUK forestår desuden løbende supervision for medarbejderne i Ny Start.

Kontaktpersonsforløb for Ungekontakten Porten i Hvidovre

Ungekontakten Porten, Hvidovre Kommune, har et ønske om at udvikle den faste gruppe af kontaktpersoner, så de i fællesskab kontinuerligt kan udvikle den fælles faglige identitet, den fælles forståelse af den pædagogiske opgave som kontaktperson, samt styrker arbejdet med mål i indsatsen.

Af denne årsag er SPUK blevet hyret til at udføre en række uddannelsesdage med kontaktpersonsarbejdet i fokus.

Temaerne for disse uddannelsesdage vil bl.a. være: Systematisk hverdagspædagogik. Kontakt- og relationsarbejde, struktur, omsorg, magt, at arbejde med mål samt formidling af kontaktpersonarbejdet. Læs mere om Ungekontakten Porten [her](#).

Uddannelsesforløb for Københavns Fængsler

SPUK afholder i løbet af efteråret et kortere uddannelsesforløb for medarbejderne og ledere i Københavns Fængslers beskæftigelsesenhed. Formålet med uddannelsesforløbet er at udvikle socialpædagogiske metoder i forbindelse med beskæftigelsesindsatsen. Også her vil undervisningsformen være en vekselvirkning mellem teori og praksis, og temaer som socialpædagogiske mål og metoder, ADL-træning samt kultur, magt og pædagogisk professionalisme vil være i fokus.

Læs mere om Københavns Fængsler [her](#).

Info

Det er kendetegnende for SPUK at tilrettelægge undervisningsforløb, hvor teori og praksis går hånd i hånd. Dette skal ses ud fra en betragtning af, at det ofte er gennem praksis at teorien bliver forståelig, men også at teori uden sammenhæng med praksis er uden nytte.

Det er SPUKs erfaring, at denne blanding af teori og praksis er med til:

- At skabe større sammenhæng og forståelse mellem teori og praksis
- At øge den faglige refleksion i hverdagen
- At lette implementeringen af teori i praksis
- At udvikle praksis

SPUK

SOCIALT OG PÆDAGOGISK UDVIKLINGS- OG KURSUSCENTER

Nørrebrogade 32 A Baghuset, 4.
2200 København N
www.spuk.dk

Peter Jensen
Tlf.: 28 10 02 88
Email: peter@spuk.dk

Klaus Goldschmidt Henriksen
Tlf.: 26 18 26 84
Email: klaus@spuk.dk